

MAAKT SAMEN LEVEN MOGELIJK

Neem
gratis
mee

“
Ik wraak u!”

Persrechter Kees Wallis:
“Je concurreert met Syrië,
een ongeluk en een cavia
met vijf poten”

**Wetenschapsadviseur
Suzan Verberk:**
“Rechtters kunnen
tamelijk eigenwijs zijn”

**Filmmaker
Frans Bromet:**
“Mensen oordelen heel
makkelijk en snel”

“Als je integriteit zó in twijfel wordt getrokken, komt dat keihard aan”

Een buschauffeur die achter het stuur weg moet omdat een passagier geen vertrouwen in hem heeft, een serveerster die wordt weggestuurd omdat een klant niet door haar wil worden bediend, een gemeenteambtenaar die zijn jas aan moet trekken omdat een burger niet van hem een nieuw paspoort wil krijgen.

Raar? Ja, hoor ik u zeggen. Toch overkomt dit rechters. Als mensen in de rechtszaal twijfelen aan de onpartijdigheid van een rechter, kunnen zij de rechter wraken. Een mogelijk gevolg hiervan is dat een andere rechter zijn of haar plaats inneemt voor de verdere afhandeling van de rechtszaak.

Wij vroegen ons af: wat doet dat met een rechter? Het moet toch op zijn minst een vreemde ervaring zijn dat je tijdens de uitoefening van je beroep van de klus wordt afgehaald. U en mij gebeurt dat niet.

Het leverde een prachtig verhaal op. Drie rechters waren bereid met ons te praten over wat ze voelden toen ze werden gewraakt. Waar de één wraking ervaart als een onverwachte en harde stomp in zijn maag, ziet de ander het vooral als een beroepsrisico.

Van harte aanbevolen!

Rob Edens, hoofdredacteur

Colofon

de Rechtspraak

Rechtspraak
Nummer 2, juni 2014 (tweede jaargang)

Rechtspraak is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak. Het magazine wordt verzonden aan relaties van de Rechtspraak en verspreid via de openbare ruimtes van gerechten. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud. Aan de in *Rechtspraak* vermelde informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Artikelen geven niet per se de mening van de Rechtspraak weer. Overname van artikelen is met bronvermelding toegestaan.

Hoofdredacteur: Rob Edens
(r.edens@rechtspraak.nl)

Redactie: Simone Alderliesten (beeldredactie; s.alderliesten@rechtspraak.nl), Stijn Dunk (s.dunk@rechtspraak.nl), Sandra Hoitinga (s.hoitinga@rechtspraak.nl), Pauline van der Mije (p.van.der.mije@rechtspraak.nl)

Medewerkers aan dit nummer: Martijn Delaere, Peter Drent, Jacob van Essen, Aad Goudappel, Bas Kijzers, Jan Lankveld, Serge Ligtenberg, Dory Reiling, Sake Rijpkema

Contact met de redactie:
redactie@rechtspraak.nl

Redactie-adres:
Kneuterdijk 1, Den Haag

Postadres:
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

Abonnementenadministratie:
Wijziging of opzegging? Stuur de adresdrager retour naar het retouradres en geef hierop de verandering aan. Aanmeldingen voor een individueel abonnement via abonnement@rechtspraak.nl. Gemotiveerde aanvragen voor meer exemplaren zijn ook mogelijk.

Vormconcept en realisatie:
Kris Kras Design

Druk: OBT bv

Illustratie cover:
Aad Goudappel

WRAKING

Steeds vaker wordt geprobeerd rechters buitenspel te zetten door ze te wraken. Lijden zij daar onder? “Het hakt er in” versus “de krenten in de pap”

10

PERSRECHTER KEES WALLIS

“Ik kreeg de eerste keer meteen ruzie met de verslaggeefster van het Journaal. Ik vond dat ze suggestieve vragen stelde”

16

FILMMAKER FRANS BROMET

Bromet maakt een serie korte films over de alledaagsheid van de Grondwet. “De wereld is één groot strijdtoneel met alleen maar slachtoffers”

24

04 NIEUWS

- Videozitting houdt rechtspraak toegankelijk
- Rechters op de bres voor rechtsgelijkheid kinderen
- Rechtspraak in de hoofdrol bij SchoolTV
- Frans Bromet maakt korte films over Grondwet
- Veelwrakers houden rechtbanken bezig
- Consumentenbond: ‘Inspraak burgerpanel bij eKantonrechter is uniek’

09 COLUMN

Herco Uniken Venema, voorzitter presidentenvergadering

10 COVERVERHAAL

De gewraakte rechter

14 BIJZONDERE RECHTERS

Dagmar Koster: “Ik probeer me af te sluiten van de ellende van mensenhandel”

15 WETENSCHAP

Rechters kijken over schutting

16 KEES WALLIS

“Leg maar eens een rechtszaak uit in vijftien seconden”

19 OP DE ROL

Verslag van een rechtszaak

20 WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Studies waar rechters iets mee kunnen

24 FRANS BROMET

“Maar weinig mensen kunnen luisteren. Rechters kunnen dat”

27 HOE KAN DAT NOU?

Schuldig, maar geen straf

28 WABLIEF?

Taakstraf

Videozitting houdt rechtspraak toegankelijk

Vidorechtspraak haalt de scherpe kanten van de sluiting van een aantal rechtbanklocaties af.

“Het draagt bij aan een goede en toegankelijke rechtspraak”, zegt de president van de rechtbank Limburg Peter Pulles.

De rechtbank Limburg startte dit voorjaar met rechtspraak op afstand voor rolzittingen van de kantonrechter tussen de zittingszaal in Maastricht en het gemeentehuis in Heerlen. Daar is een aparte ruimte ingericht, waar iedere woensdagmiddag verbinding wordt gelegd met de kantonrechter in Maastricht. Limburg overweegt de proef met vidorechtspraak uit te breiden met schuldsanerings- en bewindszaken en op termijn met bestuursrechtelijke zaken.

Reizen

Als gevolg van de schaalvergroting in de Rechtspraak zijn vorig jaar 23 kantongerechten gesloten. Vooral in het noorden en zuiden van Nederland moeten mensen nu verder reizen naar een zittingslocatie. Deze barrière treft minder draagkrachtigen die worden opgeroepen bij een civiele kantonrolzitting, constateert rechtbankpresident Pulles: “Toen ik net was benoemd tot president, woonde ik een rolzitting bij in Heerlen. Ik zag daar zo’n veertig mensen die naar de kantonrechter waren gekomen.

Voor mensen met een kleine beurs. De rechter deed prima zijn werk en luisterde naar hun verhaal. Zouden die mensen in 2014 allemaal met de trein naar Maastricht gaan? Nee, dacht ik. Dan levert een gemeente wel wat in. En de Rechtspraak ook, want die mensen voeren geen verweer, waardoor de vordering wordt toegewezen. Vanuit maatschappelijk oogpunt is dat onwenselijk. Ik begreep waarom het kantongerecht in Heerlen dicht ging, maar ik dacht óók aan de mensen met de smalle beurs en aan de rechter die zijn werk goed deed.”

Omdat rechtspraak in zijn ogen dicht bij de mensen moet staan, ontstond bij rechtbankpresident Pulles het idee om dit probleem via vidorechtspraak op te lossen. Samen met spirit (het ICT-bedrijf van de Rechtspraak) en de gemeenten Sittard-Geleen en Heerlen, zette de rechtbank Limburg afgelopen winter digitale

rechtspraak op afstand op. Tot groot genoegen van de burgemeesters. Burgemeester Paul Depla van Heerlen oarmde vidorechtspraak onmiddellijk en stelde in het gemeentehuis een ruimte ter beschikking. Depla: “Met deze videovoorziening in het gemeentehuis zorgen we ervoor dat de drempel tot de rechtspraak zo laag mogelijk is. We werken er met de rechtbank Limburg aan om de betrokkenheid van de rechter bij de samenleving te versterken. De rechtbank moet betrokken blijven bij ontwikkelingen in de stad.”

Voordelen

De videoverbinding tussen de zittingszaal Maastricht en het gemeentehuis in Heerlen heeft veel voordelen voor mensen die met een rechtszaak te maken krijgen. “Daar doen we het voor, want voor de rechtbank is het niet efficiënter, integendeel. Het vraagt extra tijd en inspanning”, aldus de projectleider van de pilot in Limburg, handelsrechter Pieter de Kort. “Mensen reageren positief. In de exit-interviewtjes zeggen mensen dat ze de videozitting als prettig hebben ervaren en dat het contact met de rechter goed was. Ze noemen allemaal het voordeel van de reistijd en de kosten. Mensen hoeven niet voor een zitting van een paar minuten helemaal naar Maastricht.”

Ook deurwaarders hebben de vidorechtspraak oarmd, zegt De Kort. Met een flyer en in de dagvaarding worden de mensen gewezen op de mogelijkheid van de videolocatie in Heerlen. De

Kort: “Wij hebben de deurwaarder als eiser en als partij die de dagvaarding uitbrengt, nodig. Hij moet mensen op de videozitting attenderen. Deurwaarders doen massaal mee, hoewel ze er niet echt belang bij hebben. Als de gedaagde het erbij laat zitten, dan spint de eiser daar garen bij, maar zo denken de deurwaarders niet. Het zal te maken hebben met hun sociale inslag, maar ook met de gedachte dat ze op termijn voor andere zittingen ook met videoverbindingen kunnen gaan werken.”

Meer plaatsen

Burgemeesters van andere steden in Limburg hebben aangegeven ook vanuit hun gemeentehuizen met vidorechtspraak met Maastricht of Roermond te willen beginnen. “Als het experiment technisch goed verloopt en de maatschappelijke behoefte zo groot blijkt dat het rendabel te maken is en de rechters en de rechtzoekenden tevreden zijn, dan kunnen we het op meer plaatsen gaan doen”, zegt rechtbankpresident Pulles.

Ook in het noorden van het land is er belangstelling voor vidorechtspraak. Rechtzoekenden kunnen dit jaar vanuit het gemeentehuis van Emmen via een videoverbinding deelnemen aan kantonzittingen in Assen. De kantonlocatie Emmen sloot op 1 april haar deuren. In Noord-Nederland waren al de locaties in Sneek, Winschoten en Heerenveen gesloten. ■

Rechters op de bres voor rechtsgelijkheid kinderen

Rechters die in hun werk veel te maken krijgen met kinderen in de knel, weten welke instanties hulp kunnen bieden. Maar hoe is dat volgend jaar, als de gemeenten verantwoordelijk worden voor de jeugdzorg? Hangt het dan van je woonplaats af welke hulp beschikbaar is? Gelderse kinderrechters zetten hun zorgen daarover om in daden.

De gemeenten nemen in 2015 de jeugdzorg over van de provincie en het rijk. Zij worden dan verantwoordelijk voor alle jeugd- en gezinsproblemen, tot jeugdreclassering aan toe. Hoe ze dat invullen, is aan de gemeenten zelf. Hoogste tijd om elkaar beter te leren kennen, dachten kinderrechters in Gelderland. Ze organiseerden drie bijeenkomsten, over kindbeschermingsmaatregelen, vechtscheidingen en leerplicht/jeugdstraffen. Elke keer werd een rechtszaak nagespeeld. “We hadden ook inhoudelijke presentaties voorbereid, maar bij de tweede bijeenkomst kwamen we daar niet eens aan toe omdat het direct al vragen regende”, zegt kinderrechtster Gea Brands.

Misverstanden

Vrijwel alle gemeenten in het arrondissement deden mee. “Het waren heel inspirerende bijeenkomsten, ook al omdat we allerlei misverstanden uit de weg konden ruimen”, zegt Brands. “Veel deelnemers dachten bijvoorbeeld dat wij alleen knopen doorhakten, ze waren verbaasd dat wij ons zo in een vechtscheiding verdiepten. Maar juist in dit soort geschillen moet je met ouders een oplossing zoeken voor het onderliggende probleem, anders heeft niemand iets aan zo’n zitting.”

Grote verschillen

Tegelijkertijd konden de rechters duidelijk maken wat zij van de gemeenten verwachten. Op dit moment zijn de onderlinge verschillen heel groot, zegt Brands. “Een project van vrijwilligers die de omgang met de kinderen begeleiden, wordt door de ene gemeente wel gefaciliteerd en door de andere niet. En terwijl in de ene plaats ouders snel hulp krijgen, bestaat in de buurgemeente een lange wachtlijst. Als straks de gemeenten verantwoordelijk zijn voor goede omgangsvoorzieningen, moet die zorg overal beschikbaar zijn, en snel.”

Behoud

Voor zwaardere kwesties, die nu via Bureau Jeugdzorg lopen, geldt dat nog sterker. “We hebben heel goede afspraken met ketenpartners, die willen we behouden”, zegt Brands. “Net als de rechtsgelijkheid.” De gemeenten zijn van goede wil, is haar overtuiging. Maar zij moeten bezuinigen. “De kans is dus groot dat ze elk jaar gaan shoppen om de goedkoopste aanbieders te krijgen. En je moet echt

niet hebben dat bijvoorbeeld de gezinsvoogd elk jaar wordt vervangen. Het werkt ontwrichtend voor kinderen, de ellende duurt alleen maar langer en je bent uiteindelijk duurder uit.”

Rechter Brands is inmiddels benoemd tot landelijk projectleider voor de invoering van de nieuwe wetgeving. Ze adviseert nu ook andere rechtbanken die met gemeenten willen overleggen. ■

Rechtspraak in de hoofdrol bij SchoolTV

Hebben de media invloed op de afloop van rechtszaken? En wat betekent 'rechtsstaat' eigenlijk precies? Dergelijke vragen worden beantwoord in een korte serie van SchoolTV, die de Raad voor de rechtspraak samen met de publieke omroep NTR heeft ontwikkeld. De films staan online (www.schooltv.nl, zoek op rechtsstaat) en kunnen worden gebruikt door docenten maatschappijleer in hun lessen. Er zijn twee films gemaakt voor vmbo/mavo-leerlingen en twee voor havo/vwo-leerlingen.

Frans Bromet maakt korte films over Grondwet

Filmmaker Frans Bromet, bekend van de 'betrokken reportages' zoals de bewierrookte serie *Buren*, maakt dit jaar een serie korte films over de alledaagsheid van de Grondwet.

Steeds gaat het over de vraag hoe een grondrecht doorwerkt in het dagelijks leven. Voorbeelden hiervan zijn een Haagse ambtenaar die weigerde homo's te trouwen, een huisjesmelker die nog maar tien bezwaarschriften per maand mag indienen bij de gemeente Delft en Maurice de Hond die niet meer mag zeggen dat 'de klusjesman' een rijke

weduwe heeft vermoord. De films zijn te zien op www.rechtspraak.nl/grondwet. Via Twitter (@RechtspraakNL) en Facebook ([Facebook.com/Rechtspraak](https://www.facebook.com/Rechtspraak)) wordt steeds geattendeerd op verschijning van een nieuw filmpje.

Zie ook het interview met Frans Bromet op pagina 24: 'Ik ben niet zo van het oordelen'

Veelwrakers houden rechtbanken bezig

Het aantal verzoeken om rechters van een rechtszaak te halen (te wraken) wegens twijfel aan hun onpartijdigheid, is vorig jaar iets afgenomen. Daar ging een jarenlange stijging aan vooraf, onder meer dankzij een aantal 'veelwrakers', die voor elk wissewasje aan de bel trekken. Gerechten onderzoeken nu de mogelijkheid om duidelijk kansloze wrakingsverzoeken sneller af te handelen.

Vooral bij rechtbanken nam het aantal wrakingsverzoeken flink toe tussen 2009 en 2012, van 283 tot 518. Het lijkt erop dat het tij nu is gekeerd: vorig jaar kregen de rechtbanken 479 wrakingsverzoeken, en alle gerechten samen 626. Afgezet tegen de 900.000 rechtszaken waarin gewraakt kon worden, is dat niet veel. Bovendien is het aantal verzoeken dat wordt toegekend - omdat inderdaad de schijn van partijdigheid is gewekt - al jaren stabiel, rond de vijf procent.

Bot instrument

De toename stelt rechtbanken voor problemen. Bij elke wraking wordt de zaak stilgelegd en moeten drie rechters worden opgetrommeld om er in de wrakingskamer over te oordelen. "Een aantal advocaten gebruikt wraking tegenwoordig puur instrumenteel", zegt Joep van Aerde, voorzitter van de wrakingskamer in Overijssel. "Bijvoorbeeld om uitstel te krijgen terwijl de rechtbank dat niet toestaat. Wordt de wraking toegewezen, dan krijgen ze andere rechters die misschien anders oordelen. En bij afwijzing duurt het even voordat de zaak wordt voortgezet. Zo hebben ze toch hun uitstel."

Vooral 'veelwrakers' strooien zand in de machine. Van Aerde: "De rechter hoeft bij wijze van spreken maar te kuchen of zij roepen: 'ik wraak u'. Met twijfel over onpartijdigheid heeft dat niets te maken. Zo wordt wraking een bot instrument."

Kansloos

Van de Amsterdamse wrakingen is zo'n twintig procent volstrekt kansloos, zegt de voorzitter van de wrakingskamer Klaas Blankevoort. "Volgens de wet moet elk verzoek op een zitting van de wrakingskamer worden besproken. Maar soms is direct duidelijke

heid is het van belang dat de uitspraak in het openbaar wordt gedaan. Maar een zitting is niet nodig als de aangevoerde gronden nooit tot toewijzing kunnen leiden."

Zelfs als het te laat is voor wraking, omdat het vonnis al wordt voorgelezen, moet de zitting worden geschorst en voorgelegd aan de wrakingskamer. "Het zou goed zijn als evident kansloze verzoeken door de wrakingskamer afgedaan kunnen worden zonder dat ze uitgebreid op de zitting worden besproken", zegt Blankevoort. "Voor de controleerbaar-

heid is het van belang dat de uitspraak in het openbaar wordt gedaan. Maar een zitting is niet nodig als de aangevoerde gronden nooit tot toewijzing kunnen leiden."

Discussie

De voorzitters van de wrakingskamers zijn onlangs bijeen geweest om over Blankevoorts voorstel te praten. Velen vinden wel dat er iets moet gebeuren. Hoe ver dat gaat, is voorlopig onderwerp van discussie. ■

Zie ook pagina 10: 'Ik niet integer?!'

Volg de Rechtspraak online

[Facebook.com/Rechtspraak](https://www.facebook.com/Rechtspraak)

[@RechtspraakNL](https://twitter.com/RechtspraakNL)

www.nieuwsbriefrechtspraak.nl

Vind ons leuk op Facebook

- Kijk hoe rechters te werk gaan
- Anekdoten uit de rechtszaal

Volg ons op Twitter

- Volg al het nieuws
- Lees over interessante uitspraken

Meld je aan voor de nieuwsbrief

- Elke donderdag het belangrijkste rechtspraaknieuws
- Kort en bondig op de hoogte

de Rechtspraak

Consumentenbond: 'Inspraak burgerpanel bij eKantonrechter is uniek'

Een betere uitleg bij de vragen op het digitale aanvraagformulier, meer ruimte om het conflict te beschrijven. Dit zijn enkele concrete aanpassingen dankzij de actieve inspraak van burgerpanels in de vernieuwende procedure eKantonrechter.

Burgers kunnen verzoekschriften bij de kantonrechter sinds kort digitaal en eenvoudiger indienen. Voor de Consumentenbond is het 'uniek' dat burgers zo veel invloed hebben op een grote verandering bij de overheid. Ook advocaten, verzekeraars en andere partners praten mee over de beste aanpak.

Meepraten

De inspraak van de burgerpanels vond afgelopen jaar plaats als onderdeel van het vernieuwende project eKantonrechter: de mogelijkheid voor burgers en bedrijven om digitaal en eenvoudig een verzoekschrift in te dienen bij de kantonrechter. Deze procedure staat open voor partijen die het eens worden over een gezamenlijk verzoek. Een van de voordelen die de nieuwe procedure biedt, is snelheid: binnen acht weken doet de kantonrechter uitspraak. Alles verloopt online, behalve de mondelinge behandeling door de rechter. Stapsgewijs kregen eerst rechtsbijstandverzekeraars en advocaten toegang tot de nieuwe route, deze zomer geldt dat ook voor burgers en bedrijven.

Onzeker

De mensen in de panels waren grotendeels tevreden over de digitale aanvraagformulieren. Die zijn gemakkelijk in te vullen en overzichtelijk. Minpunt was de beperkte ruimte om het conflict te beschrijven. Verder waren mensen onzeker over hoe de kantonrechter de antwoorden op bepaalde vragen zou gaan beoordelen. In de nieuwe versie van het formulier is daarom de schrijfruimte vergroot en wordt extra uitleg gegeven over het doel van de vragen. "Er is echt wat met de opmerkingen gedaan", zegt Koos Peters van de Consumentenbond. "Mensen vinden het leuk dat wat ze zeggen ook gewaardeerd wordt."

Uniek

De Consumentenbond gebruikt het burgerpanel al langer voor eigen onderzoek, maar zette het nooit eerder op deze wijze in. "De aan de Rechtspraak geleverde actieve inspraak via onze panelleden is uniek", stelt Peters. De Rechtspraak is blij dat ze van de panels gebruik kan maken, vertelt Tanja Dompeling, voorzitter stuurgroep eKantonrechter. "Mensen voor een test pluk je niet zo maar van de straat." Ook voor de Rechtspraak is deze intensieve inbreng van buitenaf nieuw. "Wij willen graag weten hoe gebruikers dit ervaren", zegt Dompeling. "Deze vernieuwing is bedoeld om de toegang tot de rechter makkelijker te maken. Dat moet dan ook wel zo werken." Peters van de Consumentenbond: "We pleiten al heel lang voor een eenvoudige digitale toegang tot de kantonrechter voor consumenten. De verhoging van de griffierechten en de bezuiniging op de rechtsbij-

stand werken negatief. Dan is elk positief effect welkom."

Partners

Ook advocaten en verzekeraars zijn vanaf de start betrokken bij het project eKantonrechter, en ook met het Juridisch Loket in contact. "De loketten krijgen veel mensen aan hun balie die ze door kunnen verwijzen", aldus Dompeling. "Ze willen uiteraard graag geïnformeerd worden over deze nieuwe procedure." Deze inspraak geldt voor meer onderdelen van het vernieuwingsprogramma dat de Rechtspraak de komende jaren lanceert: niet alleen rechtszaken bij de kantonrechter, maar ook die bij de civiele rechter en de bestuursrechter worden vereenvoudigd en digitaal toegankelijk. "Het is goed dat de Rechtspraak burgerpanels en andere inbreng blijft inzetten", vindt Peters. "Dan kun je op tijd constateren wat werkt en wat niet." ■

Burgerpanel denkt en kijkt mee.

Meer nieuws op www.rechtspraak.nl/actualiteiten

“SNEL EN INGRIJPEND”

Snelheid, toegankelijkheid en deskundigheid. Dit zijn belangrijke punten op de Rechtspraakagenda voor de komende jaren. Moet het dan nog sneller? In veel zaken wordt nu al heel snel beslist. Kinderrechters zijn 24 uur per dag bereikbaar. In crisissituaties kunnen ze direct een beslissing nemen over bijvoorbeeld uithuisplaatsing. Andere voorbeelden: de rechter kan binnen enkele uren voor een geplande uitzetting van een vreemdeling zijn rechtszaak behandelen én een oordeel geven; de rechter-commissaris in strafzaken is dag en nacht beschikbaar voor een spoedhuiszoeking; rechters gaan het hele land door om direct te oordelen of gedwongen opnamen in psychiatrische ziekenhuizen mogen voortduren. Als een kort geding zo spoedeisend is dat er direct een oordeel moet komen, dan doen we dat ook. Soms wordt dat nachtwerk.

Ik behandelde zelf ooit een kort geding over een staking van politiepersoneel, op een zaterdagmiddag voorafgaand aan een voetbalwedstrijd in de eredivisie. Zonder politie kon er niet worden gevoetbald.

Rechters nemen dus heel vaak heel snel ingrijpende beslissingen. Snel betekent vooral dat de rechter op een heel korte termijn beschikbaar is. Snel betekent níet dat de zaak wordt afgeraffeld. Waarom maken we ons zo druk over snelheid? Omdat er in andere categorieën zaken wel sprake is van wachttijden. Onze 'doorlooptijden' zijn te lang, heet dat in jargon. Die doorlooptijden willen we met veertig procent inkorten. Mensen moeten in alle zaken zo snel mogelijk duidelijkheid krijgen. Dat willen we bereiken door vooral te snoeien in de wachttijd dat eigenlijk niemand met een zaak bezig is. Digitalisering van alle procedures zal daar een steentje aan kunnen bijdragen. We willen ons werk níet afraffelen, want u heeft recht op een deskundige en zorgvuldige behandeling van uw zaak, maar we willen dat werk wel beter gaan organiseren. Dat vraagt een grote inspanning van onze organisatie. Aan onze besluitvaardigheid zal het in elk geval niet liggen.

Die staking mocht trouwens gewoon doorgaan. Het stakingsrecht is een grondrecht, dat we als rechters niet heel snel zullen beperken. ■

Deze column wordt achtereenvolgens geschreven door de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, de president van de Hoge Raad en de voorzitter van de Presidentenvergadering.

Herco Uniken Venema,
voorzitter van de
vergadering van
presidenten

'IK NIET INTEGER?!'

Wraking, bedoeld om rechters buitenspel te zetten die partijdig lijken te zijn, is de afgelopen jaren steeds meer in zwang geraakt bij procespartijen. Lijden rechters onder die moties van wantrouwen, passen ze hun stijl aan of tillen ze er minder zwaar aan naarmate wraking alledaagser wordt? Tekst: Pauline van der Mije Foto's: Serge Ligtenberg

Strafrechter Frank Wieland behandelde twaalf jaar geleden een spraakmakende zaak in Groningen. Een zelfdodingsconsulent van stichting De Einder had een 81-jarige vrouw geadviseerd hoe zij een einde aan haar leven kon maken. In zijn bijzijn slikte ze pillen, trok een vuilniszak over haar hoofd en deed daar een elastiek omheen, dat ze openhield. Zodra ze in slaap viel en daardoor haar handen liet zakken, zou het elastiek zich om haar nek sluiten en zou ze - ongemerkt - stikken.

De consulent werd vervolgd voor hulp bij zelfdoding. Hij had volgens justitie een knoop in het elastiek gelegd, wat hij ontkende. "Eerlijk gezegd vond ik het bewijs heel mager", zegt Wieland. "Het zou best eens vrijspraak kunnen worden, dacht ik toen ik het dossier bestudeerde. Daardoor ging ik wat losser het gesprek aan op de zitting. Ik begon over mijn 89-jarige moeder, die een jaar eerder was gestorven onder begeleiding van de huisarts. 'Ik denk niet dat mijn broers en ik het leuk hadden gevonden om haar te vinden met een vuilniszak over haar hoofd', zei ik. Zodat hij kon reageren met: 'Dat begrijp ik, maar soms

“

Onpartijdigheid is de kern van je rechterschap”

kan het niet anders'. Het was een uitnodiging om uit te leggen waarom een zacht einde, zoals mijn moeder had gehad, in dit geval onmogelijk was. Maar hij klapte dicht, hij ging er niet op in. En ik was niet ervaren genoeg om hem toch zo ver te krijgen. Daardoor bleef die openingszin een beetje in de lucht hangen.”

Obscuur en schimmig

Wieland ergerde zich bovendien. "De werkwijze van De Einder leek me nog redelijk

humaan, maar ze hadden geen enkel protocol. Hun adviseur was een goede advocaat. Die had de stichting moeten wijzen op de noodzaak om de gebeurtenissen tijdens zo'n begeleide zelfdoding vast te leggen, zodat je je later tegen beschuldigingen kunt verdedigen. Maar hij fronste niet eens met zijn wenkbrauwen toen ik dat aan de orde stelde." De manier waarop de zaak aan het rollen was gekomen, sprak boekdelen. "De consulent had de volgende dag de politie gebeld met een smoesje: mevrouw nam de telefoon niet op, misschien was er iets gebeurd, kon de politie gaan kijken? Hij gebruikte ook nog een valse naam. Dat begrijp ik niet. Als je zo achter je zaak staat, kom er dan voor uit!"

Wieland verzuchtte dat hij het allemaal 'buitengewoon obscuur en schimmig' vond. "Dat had ik nooit moeten zeggen. Toen alle feiten waren besproken en de officier van justitie het woord kreeg, zei de advocaat van de verdachte: 'Ik wraak uw rechtbank'. De reden: ik had de dood van mijn moeder niet verwerkt en iets onaardigs over de stichting gezegd. Daardoor had de verdachte geen vertrouwen meer in mijn objectieve oordeel. Dat laatste trok ik

Wat is wraking?

Iedereen heeft recht op onpartijdige rechtspraak. Dat is wettelijk vastgelegd. Heeft een van de partijen in een proces reden om aan te nemen dat de rechter niet onpartijdig is, dan kan hij hem wraken. De rechter kan dan besluiten zich terug te trekken, waarna een vervanger wordt gezocht. Hij kan zich ook tegen de wraking verzetten. In dat geval wordt een wrakingskamer opgeroepen van drie rechters, die beide partijen horen. Wijzen zij de wraking toe, dan wordt de rechter vervangen. Bij afwijzing wordt de zaak gewoon voortgezet. Wraking is sterk in ontwikkeling. Het wordt de laatste jaren veel vaker ingezet dan vroeger, meestal op oneigenlijke gronden (zie pagina 6). Daarnaast is discussie ontstaan over de vraag of het goed is dat wrakingsrechters een oordeel vellen over hun naaste collega's van hetzelfde gerecht. De gerechtshoven Amsterdam en Den Haag beoordelen momenteel elkaars wrakingsverzoeken, bij wijze van proef.

me aan, hoewel ik geen grond voor wraking zag. Ik trok me terug. Mijn twee collega's konden daardoor de zaak voortzetten met een vervanger. Ik vond het buitengewoon pijnlijk. Er kwamen grote stukken in de krant, want die stichting stond erg in de belangstelling en de zaal zat vol pers. *Zembla* maakte er zelfs een uitzending over."

Traumatisch

Hoewel hij achteraf wel begrijpt dat zijn opmerkingen niet handig waren, heeft hij de wraking als traumatisch ervaren. "Je moet elke schijn van vooringenomenheid vermijden, natuurlijk. Maar ik had nog helemaal geen oordeel over de verdachte. Als je integriteit zó in twijfel wordt getrokken, komt dat keihard aan. Ik zou niet met mezelf kunnen leven als ik niet integer was, ik let voortdurend op of ik wel objectief genoeg ben. Dan is het heel pijnlijk als je juist daarop wordt aangesproken."

Dat zou hem nog twee keer overkomen. In 2006, op Curaçao, wilde een advocaat per se een getuige horen die telkens niet kwam opdagen. "Ik had de zaak om die reden al twee keer aangehouden. De derde keer vond ik het genoeg. Dat leverde me een wraking op, voor een zaal vol studenten – afschuwelijk. Ook al wist ik wel dat het verzoek afgewezen zou worden; het miste elke grond. Die advocaat wilde alleen uitstel."

Na een week
besefte ik pas goed wat
er was gebeurd”

Vorig jaar was het menens in Amsterdam, waar hij tegenwoordig werkt: een wrakingsverzoek werd toegewezen. Wieland was uit zijn slof geschoten tegen een advocate, die de jongste van drie rechters voortdurend provokeerde met – in zijn ogen - ongefundeerde verzoeken. "Ik ergerde me wild. Op een bepaald moment was de maat vol en viel ik naar haar uit. Dat moet je natuurlijk niet laten gebeuren. Voortaan zal ik even schorsen, stoom afblazen en de situatie bespreken met mijn collega's."

Aanpassen

Hij beschouwt de drie wrakingen als zwarte bladzijden in zijn leven, maar is niet van plan zijn stijl aan te passen aan de agressievere opstelling van procespartijen. "Sommige collega's halen nonchalant hun schouders op als ze worden gewraakt. Of ze doen heel formeel op de zitting; hoe minder je zegt, des te kleiner de kans dat je gewraakt wordt. Maar dan krijg je weer het verwijt dat je er als een houten pop bij zit. Ik vind het belangrijk dat de zitting echt ergens over gaat en dat ik goed contact krijg met de verdachte, zodat die zijn verhaal kan vertellen. Dat betekent ook dat ik wel eens gewaagde dingen zeg, en soms over de rand val."

Onterecht

Patricia Kuster, voorzitter van de wrakingskamer in Limburg, werd naar eigen zeggen onterecht gewraakt. Zij behandelde jaren geleden als rechter in Amsterdam de Clickfondszaak, een uitgebreid onderzoek naar beursfraude, waar een reeks strafzaken uit voortvloeide. "We hadden al enkele vonnissen uitgesproken en een paar wrakingsverzoeken achter de rug, die door de wrakingskamer waren afgewezen", vertelt ze. "En toen kwam de zaak tegen een medeverdachte van iemand die al veroordeeld was. In zijn vonnis was de naam van deze medeverdachte genoemd, omdat hij in dat dossier voorkwam. Wij werden op voorhand gewraakt door zijn advocaat, we hadden nog geen woord gezegd. Hij vond ons besmet. Terwijl we ons niet over de schuld van zijn cliënt hadden uitgelaten." De wrakingskamer gaf de advocaat gelijk. "Het

verzoek had afgewezen moeten worden", zegt Kuster. "Het was in strijd met de jurisprudentie. Maar een wraking is definitief, je kunt niet in beroep. Ik dacht eerst: gewoon doorgaan, maar na een week besefte ik pas goed wat er gebeurd was. Het hakte er ontzettend in. Onpartijdigheid is de kern van je rechterschap. Als mensen daar niet op vertrouwen, wat dan? Ik wist niet hoe ik verder moest. De overige Clickfondsaken heb ik afgemaakt om mijn collega's niet in de steek te laten, maar verder heb ik me laten detacheren naar een andere functie. Pas twee jaar later ben ik weer volledig als rechter gaan werken, in een ander deel van het land."

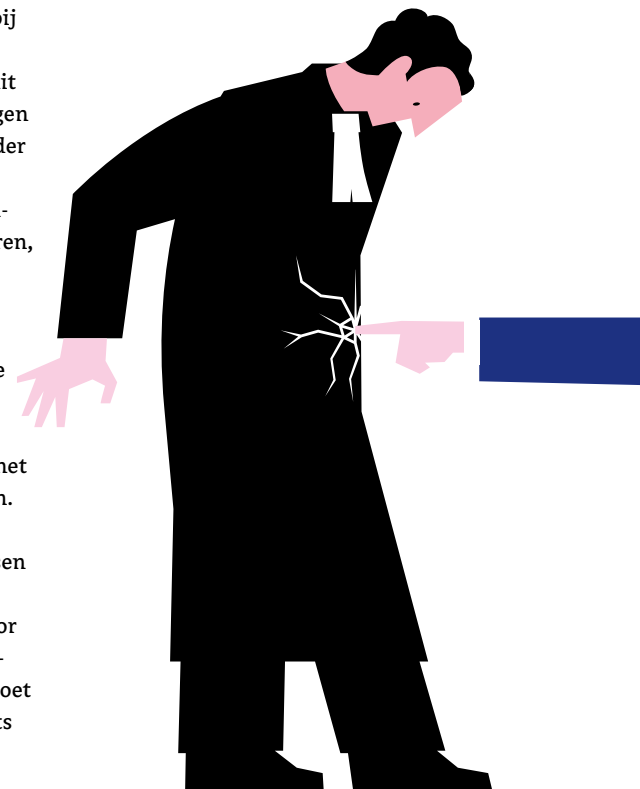
Spagaat

Rechters voelen zich in een spagaat gedwongen als mensen te makkelijk 'ik wraak u' roepen. De samenleving vindt strafrechters vaak te soft, maar zodra ze een verdachte wat steviger toespreken, lopen ze het risico afgefloten te worden. Dat dreigt ook in civiele zaken, nu de rechter daarin een meer sturende rol krijgt. "Bespreking van het geschil op de zitting wordt steeds belangrijker, en daarbij moet de rechter ook voorlopige oordelen geven", zegt civiele rechter Tjalle Hidma uit Zwolle. "Daar moet je slimme formuleringen voor bedenken, zoals: 'Mag ik eens een ander standpunt tegen u aanhouden?' of: 'Zal ik met u delen hoe ik er op dit moment tegenaan kijk?'. Als partijen instemmend reageren, kunnen ze moeilijk alsnog wraken." Verder maakt Hidma zich niet al te druk over wraking. Het is een beroepsrisico, het hoort erbij. Zelf was hij een keer of drie aan de beurt.

Hij herinnert zich vooral een kort geding met landelijke impact, over apothekerstarieven. "Toen werd ik gewraakt in een zaal vol publiek. Je vraagt je dan toch af hoe die mensen over je denken." De wraking werd meteen behandeld en afgewezen. "Dan moet je voor datzelfde publiek verder werken, onaangedaan, sans rancune en onafhankelijk. Je moet laten blijken dat je de wrakende partij niets kwalijk neemt, maar ook kritisch blijven – best ingewikkeld."

Evidente apenkool

De Zwolse rechter vindt wraking bovenal een prijzenswaardig instrument. "En per definitie enerverend. Want het is óf evidente apenkool wat de wrakende partij zegt, of hij heeft misschien wel een punt. Dat grijpt je allebei aan en daar moet je mee om kunnen gaan, daar worden rechters op geselecteerd." Als sectorvoorzitter maakte hij wel mee dat rechters woedend zijn kamer binnenstormden na een wraking. "Begrijpelijk, maar ik vind het niet goed. Voor mij zijn dit juist de krenten in de pap. Je moet het zien als een leermoment, ook als het niet terecht is. Doe er je voordeel mee! En ga alsjeblieft niet met meel in de mond praten om wraking te voorkomen. Het rechtersambt is niet voor bange mensen." ■

'Mensenhandel is een schimmige wereld'

Als rechter in mensenhandelzaken ziet Dagmar Koster veel menselijke drama's aan zich voorbij komen. De uitbuiting van vrouwen in de seksindustrie is moeilijk te bewijzen, onder andere door de angst van de slachtoffers. "Om onpartijdig te blijven, moet ik een masker op kunnen zetten." Tekst: Stijn Dunk Foto: Jan Lankveld

"Mensenhandel vind ik één van de ergste misdrijven. Slachtoffers worden dagelijks uitgebuit, bijvoorbeeld in de seksindustrie. Voortdurend dus, en dat is toch anders dan dat je eenmalig wordt overvallen, hoe erg ook. Vrouwen in de prostitutie worden vaak een aantal keer per dag misbruikt, die impact is heel groot." Strafrechter Dagmar Koster realiseert zich terdege de menselijke drama's die aan hem voorbij komen als hij een mensenhandelzaak behandelt. Tegelijk wil hij als rechter een professionele afstand houden: "Ik wil me niet laten meeslepen door de ellende, probeer me er ook voor af te sluiten. Anders kan ik mijn werk niet goed doen."

Pionier

Koster is één van de pioniers in het systematisch aanpakken van mensenhandel in de Rechtspraak. In 2000 begon hij als jurist bij het net opgerichte Bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel. "Ik richtte me met name op het onder de aandacht brengen van mensenhandel bij de Rechtspraak en het Openbaar Ministerie (OM). Daar gebeurde toen nog bijster weinig." Bij het OM werd met succes de speciale contactofficier mensenhandel aangesteld. Koster zelf ging naast zijn baan werken als rechter-plaatsvervanger. In 2007 werd hij full time rechter en gold al snel als specialist in mensenhandelzaken. De berechting van mensenhandel staat in het middelpunt van de belangstelling. De media meten rechtszaken breed uit en de roep om meer gespecialiseerde rechters wordt luider. De Rechtspraak heeft die roep beantwoord door ervoor te zorgen dat er bij alle rechtban-

Dagmar Koster: "Je voelt de angst bij de vrouwen als ze in de buurt van de verdachte zitten."

ken en gerechtshoven ervaren rechters zijn op dit gebied. Koster vindt dat het een voordeel kan zijn wanneer je als rechter al vaker een mensenhandelzaak hebt gedaan. "Het zijn complexe zaken, met dikke dossiers en vaak een moeilijke bewijslast." Toch vindt hij dat het als specialisme niet door moet schieten. "Het gaat per gerecht maar om een paar grote zaken per jaar, dus je kunt er niet steeds mee bezig zijn. Bovendien zijn er nog heel veel andere belangrijke soorten misdrijven."

Verbazing

Onlangs kwam er kritiek op de grote verschillen in de hoogte van de straf in een aantal

mensenhandelzaken. Zo kregen enkele verdachten bij de rechtbank stevige gevangenisstraffen, terwijl ze later in hoger beroep werden vrijgesproken door het gerechtshof. "Ik kan me die verbazing absoluut voorstellen", zegt Koster. "Het is vooral een kwestie van goed uitleggen. In dit geval is dat de verantwoordelijkheid van het hof. Om aan te geven waarom ze anders geoordeeld hebben." Zo houd je de regie als Rechtspraak, vindt hij: "Als je te laat reageert, gaan de media met zo'n zaak lopen. Aan de andere kant moet je ook niet op iedere scheet van de media een reactie te geven. Het gaat om de balans."

Angst

Het bewijs tegen mensenhandelaren is vaak moeilijk rond te krijgen. "Het is een schimmige wereld, waar slachtoffers vaak niet erg genegen zijn om aangifte te doen", zegt Koster. "Dat heeft te maken met dwang en angst, maar ook met de schaamte voor de prostitutie." Punt is dat alleen de verklaring van een vrouw die zegt misbruikt te zijn, niet voldoende is. Er moet ook ondersteunend bewijs zijn, bijvoorbeeld dat iemand bont en blauw is geslagen. Maar het gaat regelmatig om onzichtbaar geweld zoals bedreiging, aldus Koster. Hoe bang vrouwen vaak zijn, ziet hij op de zitting. "Dan voel je de angst als ze in de buurt van de verdachte zitten. Toch probeer ik ook hier weinig van te laten merken. Om onpartijdig te blijven, moet je af en toe een masker op kunnen zetten." ■

Eerdere afleveringen in de serie Bijzondere Rechters: www.rechtspraak.nl/actualiteiten

RECHTERS KIJKEN OVER SCHUTTING

Rechters kunnen leren van de wijze waarop andere beroepsgroepen hun kwaliteit bewaken. Door goede afspraken en samenwerking kunnen ze verschillen tussen rechtbanken verkleinen.

Tekst: Stijn Dunk Foto: Hollandse Hoogte

Dit concluderen wetenschappers van de Universiteit Utrecht na een vergelijkend onderzoek naar de professionele standaarden van drie beroepen: medisch specialisten, accountants en politieagenten. De resultaten zijn vergeleken met de werksituatie van rechters. Het blijkt dat de drie beroepsgroepen systematisch de kwaliteit van hun vak bewaken. Zij hebben uniforme afspraken voor werkwijzen, voorschriften voor samenwerking, en aandacht voor de naleving ervan. Het onderzoek is gedaan in opdracht van de Raad voor de rechtspraak. De Rechtspraak zoekt naar succesvolle methoden om haar professionele standaarden zichtbaarder vorm te geven. Aanleiding is onder meer de discussie over werkdruk en kwaliteit die door rechters zelf op de agenda is gezet. Een voordeel van meer onderlinge afspraken is minder verschillen in het ambachtelijk product: bij rechters met name vonnissen. Als vonnissen van rechtbanken minder uiteenlopen, is dat volgens de onderzoekers goed voor de legitimiteit van de rechtspraak in de samenleving. Er bestaan al afspraken binnen de rechtspraak die

deze verschillen verkleinen, zoals de 'alimentatienormen'. Die zorgen ervoor dat de hoogte van de alimentatie na een scheiding door rechters in heel Nederland op vergelijkbare wijze wordt vastgesteld. Andere beroepsgroepen gaan verder: artsen maken niet alleen afspraken over ambachtelijke producten, maar ook over het omgaan met veel werk en met maatschappelijke wensen en weerstanden. Een risico van deze aanpak is dat de onafhankelijkheid van de rechter om in elke zaak de unieke feiten af te wegen, in gevaar komt. Maar die onafhankelijkheid is volgens de onderzoekers geen kwestie van het afschermen van het ambachtelijke product. Het gaat meer om het versterken van gezamenlijke werkwijzen. Zolang professionele standaarden niet zo gedetailleerd zijn, kunnen ze rechters voldoende ruimte bieden. Ook dragen ze bij aan het maatschappelijk draagvlak voor hun positie en komen ze de kwaliteit van het werk ten goede. ■

M. Noordegraaf e.a., *Professionele standaarden, een vergelijkend perspectief*, (Utrecht, 2014)

'Ideale rechter moedig en kan zich inleven'

Rechters moeten moedig zijn en een goed inlevingsvermogen hebben. Dit beweert Iris van Domselaar in haar promotieonderzoek naar de professionele kwaliteiten van rechters. Zij maakte een lijst van 'rechterlijke deugden' waar naast juridische kennis en oordeelskracht ook kwaliteiten als rechterlijke moed en een goed inlevingsvermogen belangrijke plaatsen hebben. Burgers willen vooral serieus genomen worden door de rechter, stelt UvA-onderzoekster Van Domselaar. Daarom moeten rechters empathisch zijn: zich goed kunnen inleven in de zaak en de betrokken partijen. Bijvoorbeeld bij gevoelige zaken zoals uithuisplaatsing van kinderen. Dan kan een juiste beslissing samengaan met een tragisch verlies voor de ouder. Die tragiek zou de rechter in zijn uitspraak zichtbaar moeten erkennen, vindt Van Domselaar. Dit respect doet volgens haar recht aan de 'breekbaarheid' van de rechtspraak.

I. van Domselaar, *The fragility of rightness*, (Amsterdam, 2014)

'HET JOURNAAL IS NIET VAN ELASTIEK'

Prachtig zenuwenwerk, zo heeft persrechter Kees Wallis het schakelen tussen rechters en media ervaren. Bij zijn afscheid blikt Wallis in smakelijke anekdotes terug op zijn dieptepunten en mooie successen in de pers. Als Brabantse kantonrechter opereerde hij zoals de Rijdende Rechter: creatief, nuchter en met plezier. "Als rechter moet je veel vragen stellen."

Tekst: Stijn Dunk Foto's: Serge Ligtenberg

De geruchtmakende moord op de 8-jarige scholier Jesse Dingemans in Hoogerheide was de vuurdoop van Kees Wallis (1949) als persrechter. "Dat ging helemaal fout. Ik maakte meteen ruzie met de Journaal-verslaggeefster omdat ik vond dat ze suggestieve vragen stelde. Uiteindelijk is mijn verhaal niet in het Journaal gekomen en daar schaam ik me nog ontzettend voor." Een harde kennismaking met de media, maar ook een ervaring waar Wallis van geleerd heeft. Bij zijn afscheid in Breda vorige maand werd de persrechter van rechtbank Zeeland-West-Brabant door journalisten en bestuurders geroemd om zijn toegankelijkheid, zijn humor en het feit dat hij altijd klaarstond voor een reactie.

Elastiek

Wallis is kantonrechter in Tilburg als de 'bijbaan' van persrechter voorbijkomt. "Dat leek me wel wat, ik had vroeger eigenlijk journalist willen worden." Voordeel is ook dat Wallis intussen op bijna alle terreinen rechter is geweest. Zijn eerste mediatraining hakte er behoorlijk in. "Ik kwam daar best *flabbergasted* vandaan. 'Vertel over een rechtszaak voor de televisie. Je krijgt een minuut', hoorden we dan. Dat lukt je net. 'En nu in vijftien seconden'. Reken twee woorden per seconde, dat is dertig woorden! Echt moeilijk en dan krijg je de camera er nog bij." Van dit zenuwenwerk heeft de gemiddelde rechter geen besef, weet Wallis. Dat is wel eens lastig samenwerken. "Die denkt dat het Journaal van elastiek is. Terwijl elk Journaal maar

ongeveer twintig minuten duurt en je om aandacht moet concurreren met Syrië, een groot verkeersongeluk en de geboorte van een cavia met vijf poten."

Chemie-Pack

Toch heeft Wallis veel goede ervaringen met rechters die gevoel voor de media hebben. Bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant is het de gewoonte dat de rechter de dag voor de uitspraak overlegt met de persrechter, die inzage krijgt in het vonnis. "Je krijgt dan te horen waar de belangrijke issues zitten, de draaipunten van een zaak. Ervaren rechters kunnen dat vaak goed uitleggen. Die schrijven ook een vonnis dat de kern raakt." Een rechtszaak waarin voor Wallis als persrechter alles op zijn plaats valt, is die over de grote brand op het terrein van Chemie-Pack in Moerdijk. Tegen drie leidinggevendenden worden celstraffen van twee, drie en vier jaar geëist door de officier van justitie. De rechters besluiten taakstraffen en een tijdelijk beroepsverbod op te leggen in plaats van celstraffen; geen gemakkelijke boodschap om naar buiten te brengen. "Toch ging dat heel goed", vertelt Wallis. "De rechters legden in hun vonnis helder uit waarom ze een taakstraf oplegden. Ze vergeleken de zaak met de rechterlijke uitspraken over de dodelijke rampen van Enschede en Volendam, waar ook geen gevangenisstraf is opgelegd. Terwijl bij Chemie-Pack geen doden zijn gevallen, zelfs geen gewonden. Dan kun je niet met droge ogen een gevangenisstraf opleggen. Dat verhaal is goed in de pers gekomen. Dat was een mooi samenspel."

“

Vroeger werd een schikking als een zwaktebod gezien”

Uilen en raven

Wallis praat thuis in Utrecht bevlogen over zijn werk met de media. Vasthoudend en aimabel tegelijk, wisselt makkelijk een anekdote af met een mening, een frons met een lach. Het meest smakelijk vertelt hij over zijn tijd als kantonrechter. Over kleine zaken, waar Wallis zich met plezier in vastbeet en soms verrassende methoden gebruikte. Zoals bij ‘de zaak van de uilen en de raven’, zoals die in Breda bekend staat. De ene buurman heeft een voliëre met uilen en raven. Volgens de andere buurman roepen de uilen ‘s avonds laat en de raven ‘s morgens vroeg. “Dan kan ik als rechter TNO geluidsonderzoek laten doen, maar wie betaalt dat? Dan ga ik dus zelf gewoon luisteren. Ik zeg tegen die mensen: ‘Ik ga vier keer een uur komen, twee keer avonds van 10 tot 11, twee keer morgens van 6 tot 7. Daar thuis op de bank gezeten, niets gehoord. Zegt de klagende partij: de buurman wist van uw komst en heeft die vogels de bekjes dicht gebonden. Ben ik ook nog onverwacht gekomen, ‘s avonds en ‘s morgens. Een paar keer een uil gehoord, verder niets, dus het verzoek afgewezen. Dat zijn grappige zaken.”

Detail

Het is de stijl van de Rijdende Rechter, beaamt Wallis. “Die man doet goed werk. Het is misschien wat parmantig, er is een showelement, maar hij is een ambassadeur van een bepaald type rechtspraak. Het is het type rechtspraak

dat in opkomst is: zoeken naar de wortels van het conflict, proberen een schikking te treffen tussen partijen, een actieve regierol van de rechter. “Vroeger werd een schikking gezien als een zwaktebod. Een sterke rechter maakte een eindvonnis. Dat is nu echt anders, meer een model van schikken en van informeren.” Dat past Wallis als een handschoen: “Ik vind het mooi om boven tafel te krijgen wat er precies speelt tussen partijen. Eigenlijk net zoals een journalist probeert. Daarvoor moet je als rechter veel vragen stellen. Een buitenstaander denkt dan misschien ‘Waarom vraagt-ie dat nou? Dat is toch een detail?’”

Excuus

Maar schijnbare details kunnen heel belangrijk zijn. Zoals in een recente zaak over een conflict tussen een werkgever en een werk-

neemster bij een juwelierszaak. De werkneemster voelt zich voor leugenaar uitgemaakt door haar werkgever. Toen ze daarover verhaal ging halen, zou ze door hem bij de keel zijn gegrepen. De werkgever stelt haar op non-actief en eist excuses. “Wat blijkt nou op de zitting?”, legt Wallis uit, “die vrouw heeft vroeger een eigen juweliersbedrijf gehad. Dat feit kleurt zo’n geschil heel sterk. Je hebt een werkgever en je hebt een werkneemster met werkgeverallures. Dat is voor beiden niet makkelijk. Dat besef is als rechter handig voor je aanpak. Dan zeg je sneller: laten we gelijkwaardig over en weer excuus aanbieden, dan komt het weer op zijn pootjes terecht.”

Toga

Maar het schikken en het communiceren als rechter heeft zeker grenzen, vindt Wallis. “We moeten niet doorschieten, in een aantal gevallen willen mensen gewoon een beslissing van de rechter hebben.” Dan moet het vonnis met gezag geveld kunnen worden. En daar hoort, als verbeelding van dat gezag, ook de toga bij. “Lange tijd hebben veel civiele rechters geen toga gedragen, we wilden de afstand tot de burger klein maken. Dat waren goede bedoelingen, maar later bleek uit onderzoek dat klanten het wel prettig vonden als je een toga droeg, dat je rol duidelijk was. Mensen zijn uiteindelijk ook afhankelijk van jou. Als het goede gesprek niet tot een schikking leidt, zijn ze wel afhankelijk van jouw beslissing.” ■

Kees Wallis (1949)

1967-1973: rechtenstudie Utrecht
 1978-1987: advocaat en procureur
 1987-1989: gerechtsauditeur en rechter-plaatsvervanger
 1993-2014: kantonrechter in Bergen op Zoom, Tilburg en Breda
 2006-2014: persrechter rechtbank Breda/Zeealand-West-Brabant
 2014-heden: rechter-plaatsvervanger in Breda.

OP DE ROL

‘IK FILEER JE ALS EEN VIS’

Tekst: Martijn Delaere

Waar: Politierechter rechtbank Overijssel (locatie Zwolle).

De zaak: Bahadoor D. zou op 16 februari van dit jaar in Steenwijk drie mensen met een mes met de dood hebben bedreigd.

Uitspraak: Schuldig.

“Voordat we aan deze zitting begonnen, had ik drie maanden onvoorwaardelijke celstraf in gedachten, maar die straf ga ik niet vragen. Ik weet dat uw leven dan stilstaat en dat wil ik niet”, zegt officier van justitie Vincent Smink als de politierechter hem heeft gevraagd welke straf opgelegd moet worden aan de 21-jarige Bahadoor D. uit Steenwijk. De in Teheran geboren Bahadoor is ruim een half uur eerder met zijn advocate zaal 3 van het gerechtsgebouw in Zwolle binnengelopen om voor politierechter Nieuwenhuis te verschijnen. En niet voor niets. D. bedreigde in februari voor café De Bieb in Steenwijk drie mannen met een mes onder het slaken van kreten als ‘ik snij je keel door’.

“U ontkende eerst, maar later hebt u bekend dat u die mensen voor De Bieb hebt bedreigd. Klopt dat?” wil politierechter Paul Nieuwenhuis weten. Ja, dat klopt, zegt Bahadoor D. Dat mensen zich gingen ‘bemoeien’ met de ruzie die hij met zijn vriendin had, was bij hem in het verkeerde keelgat geschoten. “Ik voelde mij gekleineerd en geïntimideerd door mensen die niets te maken hadden met de woordenwisseling tussen mij en mijn vriendin”, zegt D. Rechter Nieuwenhuis: “Maar u zocht toch de confrontatie. U hebt een mes gepakt en daarmee bedreigd.” Bahadoor: “Ik had dat mes nooit

moeten pakken. Ik had weg moeten gaan toen ik de kans had.”

Mijnheer F. was erbij voor De Bieb en werd door Bahadoor D. bedreigd (‘Ik fileer je als een vis’). F. zit op de publieke tribune. Hij maakt geen gebruik van zijn spreekrecht maar heeft de rechter wel gevraagd om een verklaring voor te lezen: “Ik dacht dat de verdachte gek was geworden. Ik was ervan overtuigd dat hij mij zou neersteken. Hij haalde zijn mes langs de muur. Dat moest nog meer indruk maken. Vanuit De Bieb is de politie gebeld maar die kon de verdachte niet meer vinden. We deden thuis alles op slot en hebben amper geslapen. Hij is later opgepakt. Ik schrok mij de pleuris toen de verdachte later naast mij stond in een tankstation. Hij was al weer vrij. Ik ben nu altijd op mijn hoede. Ik zal niet zo snel meer voor iemand opkomen. Voor je het weet, kom je aan een mes te zitten.”

Bahadoor D. staat vandaag niet voor het eerst voor de rechter. Hij heeft een strafblad van vijf pagina’s. Bedreiging en mishandeling zijn daarin de steekwoorden. “Het lijkt erop dat u problemen hebt met geweld en zich moeilijk kunt inhouden”, houdt de politierechter Bahadoor D. voor. Moet daar niet iets aan worden gedaan? Bahadoor: “Ik heb mij bij Tender in Zwolle gemeld voor een behandeling. Ik denk dat ik een agressietraining krijg. Ik moet mij leren beheersen. Ik heb ook niets meer te maken met de verkeerde vrienden van vroeger. Ik wil nu naar de toekomst kijken.”

Politierechter Nieuwenhuis haalt het reclasseringsrapport erbij. Bahadoor D. heeft een bedreigde persoonlijkheidsontwikkeling en vertoont narcistische trekken. “Bij de reclassering heeft u gezegd dat u spijt hebt en dat

u geholpen wilt worden. Ik ben blij dat u dat zegt.” Officier van justitie Smink is ook verheugd met de acties van Bahadoor. “Dat neemt niet weg dat u mensen het levensplezier heeft ontnomen. Ze hebben er achterdocht voor teruggekregen. Natuurlijk heeft iedereen wel eens een slechte ervaring, maar niet iedereen krijgt met een gevaarlijke gek te maken. Het is te prijzen dat u tot inkeer bent gekomen en dat u iets wilt doen aan uw agressieproblemen. Dat werkt in uw voordeel en ik wil de straf daarop laten aansluiten. Maar ik wil uw slachtoffers niet vertellen dat u geen straf krijgt. Ik weet dat slachtoffers een onvoorwaardelijke gevangenisstraf fijn vinden, maar ik weet ook dat het leven dan tot stilstand komt. Ik vraag daarom een onvoorwaardelijke werkstraf van 180 uur, met aftrek van de uren die u hebt vastgezeten, plus verplicht bezoek aan de reclassering en een behandelverplichting.”

Wat moet een advocaat daarop zeggen? Carla van Aert memoreert dat Bahadoor zichzelf op 16 februari niet onder controle had, en nu wel. “Mijn cliënt heeft nagedacht en zijn kansen gegrepen. Ik ben blij dat de officier van justitie dit traject niet wil doorkruisen. Ik zou u willen vragen om de voorwaardelijke straf te matigen.” Politierechter Nieuwenhuis sluit het onderzoek. De drie bedreigingen zijn wettig en overtuigend bewezen. “U had moeten vertrekken en nooit dat mes mogen trekken. Maar het siert u dat u tot inkeer bent gekomen. U krijgt wel een straf, namelijk een werkstraf van 180 uur, minus de 76 uur die u hebt vastgezeten, plus een voorwaardelijke gevangenisstraf van drie maanden en een meldplicht bij de reclassering. En u moet doorgaan met die behandeling bij Tender. Dat zal best zwaar zijn, maar als u niet doorzet, zit u zo weer hier.” ■

ONDERZOEK WAAR RECHTERS OP ZITTEN TE WACHTEN

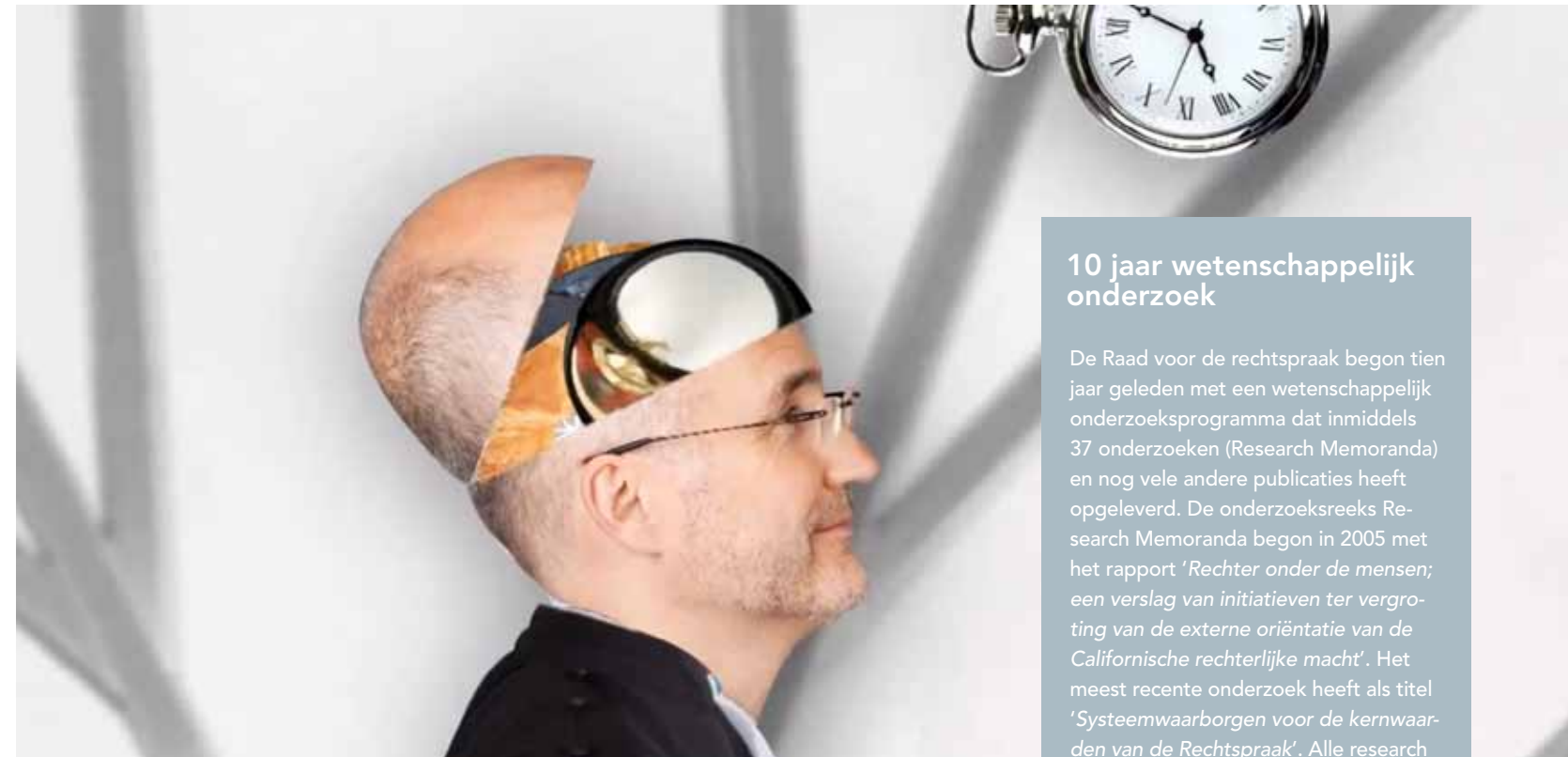
De wetenschap heeft de Rechtspraak veel nuttigs te vertellen en kan bijdragen aan een goed onderbouwd en feitelijk beeld van de rechtspraktijk. “De Rechtspraak heeft meer nodig dan *Fingerspitzengefühl*”, zegt wetenschappelijk adviseur van de Raad voor de rechtspraak Suzan Verberk. Tekst: Martijn Delaere

Wetenschappelijk adviseur van de Raad voor de rechtspraak Suzan Verberk stapt zo in de trein om in Utrecht met twee rechters te praten over hun rechtbankinitiatief. De twee projectleiders in Noord-Nederland en Rotterdam beginnen met een pilot met de regierechter in echtscheidingszaken om alle betrokkenen zo min mogelijk te laten lijden onder het scheiden. “Hoe weet je op het einde of de pilot heeft gewerkt? Heb je je doelen bereikt? Welke doelen stel je eigenlijk? Belangrijke vragen om te stellen. Je hoopt natuurlijk dat een pilot werkt, maar om te weten

wat effectief is en wat niet, is gedegen onderzoek nodig. Rechters willen dat ook weten. Ze zijn meer bereid tot kritische beschouwing dan weleens wordt gedacht”, zegt Verberk. Een goed functionerende rechtspraak is gebaat bij gedegen onderzoek, is de stelling van Suzan Verberk. “Vooral in deze tijden van grootschalige veranderingen en vernieuwing.” Er gaan in de maalstroom dingen goed en fout, aldus de wetenschappelijke adviseur van de Raad voor de rechtspraak. “Om te weten waar dat aan ligt, heeft de Rechtspraak meer nodig dan *Fingerspitzengefühl*. Wij moeten dan wel met onderzoeken komen

“

Werkelijkheid is vaak net iets anders dan intuïtief wordt aangenomen”

10 jaar wetenschappelijk onderzoek

De Raad voor de rechtspraak begon tien jaar geleden met een wetenschappelijk onderzoeksprogramma dat inmiddels 37 onderzoeken (Research Memoranda) en nog vele andere publicaties heeft opgeleverd. De onderzoeksreeks Research Memoranda begon in 2005 met het rapport ‘Rechter onder de mensen; een verslag van initiatieven ter vergroting van de externe oriëntatie van de Californische rechterlijke macht’. Het meest recente onderzoek heeft als titel ‘Systeemwaarborgen voor de kernwaarden van de Rechtspraak’. Alle research memoranda zijn te vinden op: www.rechtspraak.nl/Organisatie/Publicaties-En-Brochures/Researchmemoranda.

Daarnaast verschijnt vier keer per jaar de periodiek ‘Rechtstreeks’. Dit cahier richt zich op de praktijk en de ontwikkeling van de rechtspraak in Nederland: www.rechtspraak.nl/organisatie/Publicaties-En-Brochures/rechtstreeks.

waar rechters écht op zitten te wachten en iets mee kunnen.”

Oordeel

Een recent onderzoek dat in verschillende opzichten voor de Rechtspraak én de samenleving relevant is, is volgens Verberk het onderzoek van Carsten de Dreu en Femke ten Velden van de Universiteit van Amsterdam naar de manier waarop rechters tot een oordeel komen en wordt overlegd binnen een meervoudige strafkamer (drie rechters). Verberk: “Meervoudige behandeling van strafzaken staat onder druk. Uit onderzoek blijkt dat complexe strafzaken het best door een meervoudige kamer afgedaan worden. Daarbij is het dan wel van belang om sociaalpsychologische valkuilen te vermijden. De Dreu en Ten Velden tonen aan dat ook rechters vatbaar zijn voor denkfouten. Rechters stonden hiervoor open. Het onderzoek werd goed ontvangen.”

De luisterende rechter. In de rechtszaal zo vanzelfsprekend, van kanton tot straf en van Almelo tot Breda, maar als het om de weten-

schap gaat, niet altijd vanzelfsprekend. Suzan Verberk: “Rechters kunnen tamelijk eigenwijs zijn en nemen onderzoeksresultaten niet altijd voetstoots voor waar aan. Maar als de uitkomst van onderzoek anders is dan verwacht, dan is de impact wellicht het grootst. Want juist dan vindt er discussie plaats die zo van belang is voor kritische reflectie op het functioneren van de Rechtspraak. Lid van de Raad voor de rechtspraak Kees Sterk zei dit voorjaar tijdens de ‘Dag van de Rechtspraak en de wetenschap’ in Utrecht dat de meerwaarde van onderzoek niet zelden is dat het aantoonde dat de werkelijkheid net wat anders of complexer is dan wat intuïtief wordt aangenomen. Daar ben ik het mee eens.” Tijdens deze dag bracht hoogleraar Bert Marseille rechters van hun stuk met de uitkomst van zijn onderzoek naar de kantoncomparitie (partijen proberen tot een vergelijk te laten komen zonder uitspraak te hoeven doen). Het maakt mensen voor de wijze waarop zij de rechtvaardigheid van de procedure beoordelen niets uit of zij te maken krijgen met een faciliterende of sturende rechter’. In beide gevallen is

Film

De Raad voor de rechtspraak maakte ter gelegenheid van tien jaar onderzoek een korte film. Ga naar www.youtube.com en zoek op Rechtspraak & Wetenschap.

“

Als de uitkomst van onderzoek anders is dan verwacht, is de impact het grootst”

Suzan Verberk

Foto: Bas Kijzers

“

Rechtshouders houden van hun werk en praten er graag over”

Hans den Tonkelaar

Foto: Peter Drent

Dag van de Rechtspraak en de wetenschap

Sinds 2012 wordt jaarlijks de ‘Dag van de Rechtspraak en de wetenschap’ georganiseerd. Deze bijeenkomst met workshops en discussie heeft tot doel de banden tussen de Rechtspraak en de academische wereld te versterken.

de ervaren procedurele rechtvaardigheid hoog. Een ‘schokkend onderzoeksresultaat’, vond de president van het Amsterdamse gerechtshof Herman van der Meer. Suzan Verberk: “Dat uit onderzoek blijkt dat de stijl van rechters weinig uitmaakt voor de door mensen ervaren procedurele rechtvaardigheid, heeft ons aan het denken gezet. Blijkbaar wordt het niveau van rechtspraak met verschillende stijlen gewaarborgd. Dat lijkt mij een compliment voor de rechters.”

Discussie

Het wetenschappelijk onderzoeksprogramma van de Raad voor de rechtspraak produceert jaarlijks zo’n zes grote, doorgaans sociaal-wetenschappelijke empirisch georiënteerde, onderzoeken, die integraal op rechtspraak.nl worden gezet en binnen en buiten de Rechtspraak worden ‘uitgevent’. Verberk: “Soms weet je dat een onderzoek tot discussie leidt, bijvoorbeeld het onderzoek naar *governance* (wijze van

besturing, red.) in de Rechtspraak dat begin dit jaar is gepubliceerd en dat werd uitgevoerd naar aanleiding van de publicatie van het manifest van Leeuwarden, waarin door rechters en raadsheren werd geklaagd over de bestuurders. Hetzelfde geldt voor het onderzoek naar professionele standaarden in de Rechtspraak. Daar zit de Rechtspraak op te wachten.” Dat publicatie van onderzoek niet onmiddellijk tot actie leidt, wil niet zeggen dat er niets mee gebeurt, zegt Verberk. Ze illustreert dit met twee onderzoeken naar wraking door onderzoekers van de Universiteit Utrecht in 2012. Verberk: “Na die onderzoeken hebben we een conferentie georganiseerd om te kijken wat de Rechtspraak met de onderzoeksresultaten kon. De animo om actie te ondernemen was toen niet groot, maar de onderzoeken hebben er wel toe geleid dat de gerechtshoven Amsterdam en Den Haag dit voorjaar zijn begonnen met een pilot waarin wrakingsverzoeken door een ander gerecht worden

behandeld. De hoven waren gevoelig voor het argument dat die wijze van behandeling het maatschappelijk vertrouwen in de Rechtspraak kan steunen.” De afdeling wetenschappelijk onderzoek van de Raad voor de rechtspraak is er niet louter op uit om met haar onderzoeken de boel op zijn kop te zetten. Suzan Verberk: “Soms houd je rechters een kritische spiegel voor, soms help je bij organisatorische vraagstukken, soms lever je gedegen statistisch of economisch onderzoek over wat op de Rechtspraak afkomt of over beslissingen die rechters nemen. Internationaal is het heel bijzonder dat de Rechtspraak zichzelf op die manier tegen het licht houdt. Op internationale congressen krijg ik dat vaak te horen. Tegen het licht houden is één, discussie is twee. Om de impact van ons onderzoek en daarmee de kwaliteit van Rechtspraak te bevorderen, zou ik de discussie onder rechters over wetenschappelijk onderzoek verder willen stimuleren.”

Gefoeterd

Senior-rechter bij de rechtbank Gelderland en hoogleraar Rechtspraak in Nijmegen Hans den Tonkelaar weet uit ervaring dat er binnen de rechtbank volop wordt gepraat over onderzoek van de Raad van de rechtspraak – ‘en soms gefoeterd’. “Maar je moet niet verwachten dat alle rechters zorgvuldig kennis nemen van alle Research Memoranda; daar is gewoon de tijd niet voor. De rechtbank moet er wél voor zorgen dat een rapport aan de orde wordt gesteld als een onderzoeksobject actueel is.” Overigens heeft het doen van wetenschappelijk onderzoek binnen rechtbanken op zichzelf al een heilzame werking, merkt Den Tonkelaar op. “Ik hoor van onderzoekers en scriptieschrijvers dat ze altijd welkom zijn bij rechters. Zij houden van hun werk en praten er graag over. Dat praten zorgt er ook voor dat rechters over hun eigen werk gaan nadenken. Onderzoek leidt tot discussie bij het koffieapparaat. En zoals we allemaal weten, begint kennismanagement bij het koffieapparaat.” Het is volgens Den Tonkelaar ook niet zo dat er bij rechters weerstand bestaat tegen wetenschap. Hij zegt: “De meest belaste sectoren van de Rechtspraak, strafrecht en familierecht, willen nog weleens zeggen: ‘Nu even geen interviews, nu even geen onderzoek.’ Die weerstand is niet principieel maar praktisch. Er is wel eens incidentele weerstand tegen onderzoeksresultaten, maar dat wil niet zeggen dat rechters onderzoek niks vinden. Rechters vinden het alleen maar leuk als je komt praten over hun werk en vragen stelt.” Dat rechters, in de woorden van Suzan Verberk, ‘tamelijk eigenwijs’ zijn, is volgens Den Tonkelaar een waarheid als een koe. Maar dat betekent niet dat rechters zich dus nergens wat van aantrekken. “Je moet naar hun niveau gaan en hen op de inhoud aanspreken. Dat is niet de gemakkelijkste manier, maar dat geldt voor iedere professional.”

Tussenvraag

Eigenwijsheid is een vereiste om weerstand te bieden aan politieke en maatschappelijk druk, maar het kan wel een handicap zijn als wetenschappelijk onderzoek aantoont dat een koerswijziging raadzaam is, meent senior-rechter en wetenschapper Den Tonkelaar. “Ik zit in Nijmegen letterlijk tussen de sociologen en de psychologen. Dat zijn empirische onderzoekers. Toen ik hier een paar weken werkte, zag ik het grote verschil tussen hen

“

Juristen slaan de noodzakelijke tussenvraag soms over”

en rechters. Als rechter ben je heel gauw geneigd om te zeggen: ‘Het gaat twintig keer op dezelfde manier, dan gaat het de 21ste keer ook weer zo.’ Je vult belangen van partijen in, want het lijken altijd dezelfde. Iedereen die op een andere manier is opgeleid, zal zeggen: ‘Als het twintig keer op dezelfde manier gaat, heb ik dan een reden om aan te nemen dat het de 21ste keer ook weer zo gaat?’ De jurist heeft die reden niet nodig om te menen te weten dat het inderdaad weer zo gaat en slaat de noodzakelijke tussenvraag nog wel eens over. De waarde van wetenschappelijk onderzoek is dat het die schijnbare wetmatigheden ter discussie laat stellen.” ■

Onderzoeksagenda

Kern van het onderzoeksprogramma van de Raad voor de rechtspraak is de onderzoeksagenda. Eens in de twee jaar wordt deze agenda vastgesteld. De huidige agenda is getiteld ‘Onderzoek voor innovatie’.

Wetenschappelijk adviseur Suzan Verberk van de Raad: “De onderzoeksagenda is zo ingericht dat met experimenten over actuele vraagstukken als procesdifferentiatie (verschil in behandeling van rechtszaken, bijvoorbeeld snel en niet zo diepgravend of wel diepgravend maar dan is er meer tijd nodig, red.), maatschappelijke effectiviteit van het strafrecht en deskundigheidsbevordering aangetoond kan worden wat wél en wat niet werkt. Daarmee willen we relevant en ondersteunend zijn voor en bij de veranderingen en vernieuwingen die in de rechtspraak plaatsvinden.”

“Ik ben blij dat ik geen rechter ben”

‘IK BEN NIET ZO VAN HET OORDELEN’

Filmmaker Frans Bromet, bekend van de serie *Buren*, maakt dit jaar een serie korte films over de alledaagsheid van de Grondwet. “Uiteindelijk zijn we allemaal slachtoffer.”

Tekst: Rob Edens Foto's: Hollandse Hoogte

Twee keer kwam Frans Bromet zélf in aanraking met de rechter. In het eerste geval probeerde zijn buurman de aanbouw aan zijn bedrijfspand in IJpendam gesloopt te krijgen. De burens procedeerden tot aan de Raad van State tegen de gemeente die de bouwvergunning verleende. En de tweede keer wilde een producent verhinderen dat Bromet ruw filmmateriaal ging bewerken - tijdens hun samenwerking kregen ze een conflict over het concept van de film. De rechter besliste beide keren in het voordeel van Frans Bromet. “Mijn inschatting is dat rechters in Nederland heel goed op hun taak zijn berekend”, zegt de filmmaker, met zijn bekende monotone, nasale stemgeluid. Als de interviewer lachend opmerkt dat dat niet zo vreemd is na twee keer gelijk krijgen, moet hij zelf ook lachen, ingetogen en licht schokkend met zijn schouders.

Korte films

We zitten in het raadzaaltje van het voormalige gemeentehuis van IJpendam, een dorp on-

“Mijn doelstelling: het verhaal vertellen zoals het is”

der de rook van Amsterdam. Het is inmiddels het bedrijfspand van &Bromet. Aardig detail: Bromet trad ooit in deze ruimte *en suite* in het huwelijk.

Frans Bromet maakt dit jaar in opdracht van de Raad voor de rechtspraak een serie korte films over de manier waarop de Grondwet doorwerkt in het dagelijkse leven van mensen. De onderwerpen gaan steeds over grondrechten, zoals de vrijheid van meningsuiting, godsdienst en vereniging, het recht om naar de rechter te gaan, het kiesrecht en

het recht op leven. Aanleiding voor de serie is het 200-jarig bestaan van de Grondwet. Het doel: de Grondwet bekender maken bij het grote publiek.

De eerste aflevering gaat over de Haagse weigerambtenaar Wim Pijl, die werd ontslagen omdat hij op grond van zijn geloof geen homo's wilde trouwen. Hier gaat het om het verbod op discriminatie. Een andere aflevering gaat over een Delftse huisjesmelker die de gemeente stalkte met duizenden bezwaarschriften, waarna de rechter besliste dat hij dat nog maar tien keer per maand mag doen (in de Grondwet staat dat iedereen het recht heeft schriftelijk verzoeken in te dienen bij het bevoegd gezag). Ook bezocht Bromet Maurice de Hond en de man die bekend werd als de klusjesman in de Deventer moordzaak - de rechter verbood opiniepeiler De Hond nog langer te zeggen dat de klusjesman de rijke weduwe om het leven had gebracht, in plaats van Ernst Louwes. Hier gaat het om het recht op privacy versus het recht op vrije meningsuiting.

“

Dágen heb ik
doorgebracht op de
publieke tribune van
de rechtbank”

Echt luisteren

Bromet vindt de verfilming van de alledaagsheid van de Grondwet een mooie opdracht, helemaal passend bij het genre 'betrokken reportage' waarin hij zich zo bekwaamde. Bromet is immer geïnteresseerd in het menselijke verhaal, en ook in deze serie komt dat volop aan bod. "Toen ik studeerde aan de Filmacademie in de jaren '60, viel er wel eens een lesuur uit. Ik ging dan altijd naar de Amsterdamse rechtbank aan de Prinsengracht, dágen heb ik daar doorgebracht op de publieke tribune. Prachtig, al die verhalen die dan langskwamen, uit het leven gegrepen. Uit die periode stamt mijn grote bewondering voor rechters. Vooral hun vermogen om écht te luisteren is me bijgebleven. Er zijn maar weinig mensen die dat kunnen, echt luisteren. En rechters zijn geduldig. Dat hoort bij het werk, mensen moeten natuurlijk de tijd krijgen om hun verhaal te vertellen en de rechter moet er achter zien te komen hoe het echt zit. Maar petje af voor het engelengeduld dat ik vaak zag."

Strijdtoneel

Bromet ziet de wereld als "één groot strijdtoneel tussen alleen maar slachtoffers". Hij illustreert dat aan de hand van de mensen die hij tot nu toe filmde voor de serie over de Grondwet. "De Haagse weigerambtenaar: ontslagen, baan kwijt. Slachtoffer dus. De homo's die hij moest trouwen: ook slachtoffer want gediscrimineerd. De huisjesmelker in Delft: je zou maar zoveel onrust in je lijf hebben

en het constante gevoel dat je onrecht wordt aangedaan. De klusjesman: spreekt voor zich. Maurice de Hond: als je zijn levensloop kent, kan je je er iets bij voorstellen dat hij zich zo vastbijt in een zaak - allemaal slachtoffers." De filmmaker is maar wat blij dat hij zelf geen rechter is. "Voor de serie *Buren* (waarin Bromet in 75 afleveringen meer dan honderd burenruzies behandelde, red.) ging ik altijd eerst naar de één. Dan dacht ik: die heeft gelijk. Maar als ik het verhaal van de andere betrokkene hoorde, dacht ik vaak: tsja, daar zit eigenlijk ook wel wat in. Ik was regelmatig blij dat ik geen oordeel hoefde te vellen. Maar dat kan een rechter natuurlijk niet zeggen. Die moet uiteindelijk iemand gelijk geven of een straf geven."

Neutraal

Saillant is dat Bromet zelf met beide burenen in IJpendam overhoop ligt. De burenen die de

aanbouw aan zijn bedrijfspand weg wilden hebben, werden al genoemd. De buurvrouw aan de andere kant werd ooit gefilmd toen de Amsterdamse stadszender AT5 bij Bromet langs kwam. Op tv was te zien dat ze, in de tuin zittend, een puistje net boven haar borst uitkneep. Droog zegt Bromet: "En sindsdien is het mis. Als de ramen moeten worden gezeemd, moet de ladder op haar grindpad, anders kan de glazenwasser er niet bij. Maar ze staat erop dat ik vraag of dat mag, met de glazenwasser neemt ze geen genoegen. En altijd, net als hij er is, staat haar auto in de weg."

Geen mening

In zijn werk gaat Bromet zo neutraal mogelijk te werk. "Ik heb soms wel een mening, maar mijn doelstelling is het verhaal te vertellen zoals het is. Ik waak ervoor een oordeel te vellen, dat moeten de mensen die naar mijn werk kijken maar doen. Ik vind sowieso dat mensen heel snel en makkelijk oordelen. Ook zo'n ophef die er dan weer ontstaat over de vrijlating van de moordenaar van Pim Fortuyn. Die zaak is door rechters uitputtend behandeld, alle kanten en omstandigheden zijn gewikt en gewogen, de man heeft twaalf jaar in de gevangenis gezeten. Ik vind: als een rechter iets beslist, moeten we dat accepteren." ■

Dit jaar verschijnt er met enige regelmaat een nieuwe aflevering van Frans Bromet over de Grondwet. De afleveringen zijn te zien op www.rechtspraak.nl/grondwet

Frans Bromet (1944, Amsterdam)

Getrouwd, drie volwassen dochters

- 1962-1964 Nederlandse Filmacademie, afdeling Camera en Montage
- 1964-1991 Cameraman van (onder veel meer) films als *De Noord 20-29* (1971), *Het Drielandpunt* (1974), *Een Tip van de Sluier* (1979), *De Boezemvriend* (1982), *Ciske de rat* (1983) en *Op Hoop van Zegen* (1986)
- 1991-heden Producent/regisseur/cameraman van een groot aantal documentaire/tv series, waaronder *Buren* (1991-1999), *Achter slot en grendel* (1994), *Indiëstrijders* (1995), *De Verbouwing* (2002-2006)

SCHULDIG, MAAR GEEN STRAF

Schuldig worden bevonden door de rechter maar geen straf krijgen; kan dat? Ja, dat kan. Aflevering in de rubriek 'Hoe kan dat nou?'

Tekst: Rob Edens Foto: RegioSalland

Wat is er gebeurd?

Een 80-jarige vrouw, als vrijwilligster werkzaam voor een kloostergemeenschap in Raalte, veroorzaakte in november 2012 een verkeersongeluk in het buitengebied van Raalte. Zij reed achterop een stilstaande tractor. Een 92-jarige non, die naast haar in de auto zat, kwam hierbij om het leven.

Zag de vrouw de tractor niet?

De tractor stond voorgesorteerd om linksaf een erf op te rijden. De vrouw zag het voertuig, en minderde haar snelheid. Zowel bij de politie als later in de rechtszaal heeft ze verklaard dat ze, toen ze wilde remmen, per ongeluk op het gaspedaal trapte. Een enorme ravage (zie de foto boven) was het gevolg. De politie heeft later op het wegdek geen remsporen aangetroffen. Dit onderschrijft de verklaringen van de vrouw.

Waar moest de rechter over oordelen?

Over de vraag of de vrouw zich schuldig heeft gemaakt aan artikel 6 of, indien dat niet bewezen kon worden, artikel 5 van de Wegenverkeerswet. Artikel 6 zegt 'het is aan een ieder die aan het verkeer deelneemt verboden zich

zodanig te gedragen dat een aan zijn schuld te wijten verkeersongeval plaatsvindt waardoor een ander wordt gedood of waardoor een ander zwaar lichamelijk letsel wordt toegebracht'. Artikel 5 zegt dat het 'een ieder verboden is zich zodanig te gedragen dat gevaar op de weg wordt veroorzaakt'.

Tot welke conclusie kwam de rechtbank?

Dat vaststaat dat het ongeluk veroorzaakt is door het op het gaspedaal in plaats van op de rem trappen. De rechtbank acht de vrouw niet schuldig aan het overtreden van artikel 6, omdat er in dit geval sprake is van één enkele verkeersfout, en geen roekeloos of aanmerkelijk onvoorzichtig rijden. Dat zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn geweest als de vrouw te hard zou hebben gereden, niet goed zou hebben opgelet of de situatie verkeerd had ingeschat. Wel schuldig is de vrouw aan het overtreden van artikel 5.

Maar de rechtbank legde geen straf op?

Nee. Ook al acht de rechter iemand schuldig, dan kan hij beslissen geen straf op te leggen,

dit is het rechterlijk pardon. Het straffen van iemand moet een doel hebben. Dat kan zijn vergelding, bijvoorbeeld ter genoegdoening bij nabestaanden van het leed dat hen is aangedaan of als tegemoetkoming aan een sentiment in de maatschappij. Maar een doel van het opleggen van straf kan ook preventie zijn, ter voorkoming dat iemand opnieuw een fout maakt. Beide doelen zijn hierbij volgens de rechtbank Overijssel niet aan de orde.

Speelden hierbij nog andere overwegingen een rol?

Ja. De rechtbank heeft meegenomen dat de vrouw zelf bij het ongeluk ook ernstig gewond raakte, dat zij al haar hele leven vrijwilligerswerk verricht en daar ook tijdens het ongeluk mee bezig was (zij reed het slachtoffer van en naar een bezoek aan iemand in het ziekenhuis in Deventer). Verder heeft het ongeluk haar erg aangegrepen en veroorzaakte zij nog nooit eerder een ongeval. Voorts nam zij na het ongeval contact op met de nabestaanden van de 92-jarige non en onderhoudt dat contact ook. Al met al was de rechtbank van oordeel dat een rechterlijk pardon op zijn plaats was. ■

Reclassering

WABLIJEF?

Taakstraf

Uitleg: Een taakstraf wordt door de rechter of het Openbaar Ministerie opgelegd en bestaat voor volwassenen uit het verrichten van onbetaalde arbeid. Voor minderjarigen kan de taakstraf bestaan uit een werkstraf of een leerstraf. Een combinatie van beide is ook mogelijk. De straf kan worden opgelegd bij alle misdrijven – behalve ernstige zeden- en gewelds-

misdrijven – en overtredingen waarvoor een vrijheidsstraf of geldboete kan worden opgelegd. Als een volwassene al eerder tot een taakstraf is veroordeeld en vervolgens een soortgelijk misdrijf begaat, kan hem voor dat nieuwe feit niet altijd opnieuw een taakstraf worden opgelegd. De gedachte achter een taakstraf in plaats van een gevangenisstraf is dat de gestrafte contact houdt met de maatschappij en dat er zelfdiscipline

nodig is. Bovendien heeft de samenleving er wat aan. De straf werd in 1989 geïntroduceerd en werd in 2001 – naast de vrijheidsstraf en de geldboete – een zelfstandige hoofdstraf. Het maximum aantal uren taakstraf voor volwassenen is 240 uur. Als een veroordeelde zijn taakstraf niet (goed) uitvoert, moet hij of zij in beginsel alsnog de gevangenis in. De rechter geeft in zijn vonnis aan hoe lang die vervangende vrijheidsstraf zal duren.

Marjon van der Veen van Reclassering Nederland: “We voeren eerst een intakegesprek met de cliënt en maken dan een inschatting waar we hem of haar het beste kunnen plaatsen. Wij bepalen waar iemand gaat werken. We krijgen steeds meer mensen met een psychische beperking. Hen brengen we voornamelijk onder in een groepsproject, bijvoorbeeld groenvoorziening of onderhoud van paden en bruggen. Mensen die zelfstandig kunnen werken, gaan bijvoorbeeld naar een verzorgingstehuis, ziekenhuis of

kringloopwinkel. Het werk dat ze daar moeten doen is schoonmaken, helpen in de keuken of licht onderhoudswerk. Veel delicten zijn uitgesloten voor bepaalde projecten. Daders van zware delicten en diefstal gaan bijvoorbeeld niet naar een verzorgingstehuis. Bij individuele plaatsingen is er een plaatsingsgesprek met de veroordeelde, de contactpersoon van het project en de reclassering. We maken afspraken over de dagen waarop wordt gewerkt en wat er wordt verwacht. We doen meer onaangekondigde controles dan

vroeger. Als iemand zich niet aan de afspraken houdt, krijgt hij een officiële waarschuwing. Die krijgt hij maar één keer. Als het weer misgaat wordt de werkstraf omgezet in gevangenisstraf. Twee uur werkstraf is gelijk aan een dag detentie.”

Wilt u een term uitgelegd krijgen? Mail naar redactie@rechtspraak.nl